

Redovisning av regeringsuppdrag Att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk

(A2013/2958/DISK, A2014/3289/DISK, Ku2016/02027/DISK)

Härmed lämnas en delredovisning i form av en statusrapport av uppdraget Att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk (A2013/2958/DISK), (A2014/3289/DISK) och (Ku2016/02027/DISK). Redovisningen innehåller uppgifter om resultat av satsningen från höstterminen 2016 och hur arbetet med uppdraget genomförs. Tidigare redovisningar av regeringsuppdraget har lämnats 2014-11-05 (dnr 2013:678), 2015-05-29 (dnr 2014:914) och 2016-05-30 (dnr 2015:764).

En slutrapport som avser de tre uppdragen ska lämnas senast den 30 mars 2018. Skolverket ska vidare utreda och föreslå hur satsningen att förstärka tillgången på lärare i de nationella minoritetsspråken i framtiden inom befintliga ramar ska kunna inkorporeras i andra aktörers verksamhet och redovisa detta senast den 15 december 2017.

Bakgrund

I det första uppdraget (A2013/2958/DISK) ingick att se till att en lämplig utbildning gjordes tillgänglig för att utbilda personer med goda kunskaper i ett nationellt minoritetsspråk under perioden 2014–2016 så att minst tolv personer ska bli verk samma som modersmåls lärare. I första hand gällde uppdraget samiska och meänkieli och verksamhet inom grundskola och gymnasieskola i någon av de kommuner som ingår i förvaltningsområden för samiska och meänkieli. Genomförandet skulle ske i samverkan med riksorganisationer för de nationella minoriteterna, lärosäten, skolhuvudmän, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

I tilläggsuppdraget (A2014/3289/DISK) ingick att dels utöka antalet utbildningsplatser i samiska och meänkieli, dels att se till att en motsvarande utbildning för minst åtta personer i romani chib anordnades. Uppdraget och utbildningstiden förlängdes samtidigt till och med år 2017.

Utbildningar i samiska och meänkieli vid Umeå respektive Stockholms universitet startade höstterminen 2014 och året därpå, höstterminen 2015, startade utbildningen i romani chib vid Södertörns högskola.

Skolverket har fördelat bidrag till de huvudmän som har deltagare i de pågående utbildningsinsatserna för att förstärka tillgången på lärare i de nationella minoritetsspråken samiska, meänkieli och romani chib, vilket redovisas närmare på sid 3 under rubriken Statsbidrag.

Redovisning

Deltagare och genomströmning

Antalet deltagare i utbildning i romani chib höstterminen 2016 var 25 och i samiska 15. De åtta deltagarna i meänkieli avslutade sin utbildning efter vårterminen 2016 och inga nya deltagare i meänkieli har tillkommit under hösten 2016. Totalt var det 40 deltagare höstterminen 2016 jämfört med vårterminen 2016 då det fanns 55 personer i utbildningen. Minskningen beror, förutom på uteblivna deltagare i meänkieli, på ett antal avhopp och avbrott i samiska och romani chib, se tabell 2.

Kurserna

Kurserna omfattar oftast mellan 7,5 - 15 högskolepoäng per termin under fyra eller fem terminer. Utbildningen ska vara avslutad vid utgången av höstterminen 2017 då uppdraget avslutas. Det innebär att deltagarna kan erhålla mellan 30 och 75 hp under utbildningstiden, men det varierar beroende på studietakt och antal terminer. De kurser som läses är språk- och ämnesteorier, ämnesdidaktik eller kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), se vidare Redovisning av regeringsuppdrag 2014-11-05 (dnr 2013:678), Redovisning av regeringsuppdrag 2015-05-29 (dnr 2014:914) och Redovisning av regeringsuppdragen 2016-05-30 (dnr 2015:764).

Samiska

Studierna i samiska är individuellt utformade och bland deltagarna finns flera med lärarexamen, tidigare högskolestudier eller andra utbildningar. De flesta arbetar för närvarande som modersmåls lärare eller andra slags lärare. För de samiska deltagarna har studietakten varierat och deltagarna har kommit olika långt utifrån sina individuella studieplaner och beroende på vilken termin de påbörjat sin utbildning. Flera startade redan hösten 2014, andra hösten 2015, medan deltagarna i umesamiska startade först våren 2016. Deltagare har uppnått mellan 15 till 60 hp efter höstterminen 2016 och det är då möjligt att nå 75 hp vid utgången av höstterminen 2017. Ett par deltagare har gjort avbrott på grund av svårigheter att kombinera studier och arbete, sjukskrivning eller andra personliga skäl. Flera deltagare har uttryckt att det är hög studietakt.

Romani chib

Inom den romska gruppen har cirka en tredjedel av deltagarna tidigare genomgått brobygggarutbildningen för personer med romsk språk- och kulturkompetens vid Södertörns högskola, men flera har inte haft någon tidigare studieerfarenhet på högskolenivå. I romani chib genomförs en sammanhållen utbildning som startade höstterminen 2015 med delkurser om 7,5 hp per termin och här beräknas deltagarna ha erhållit 37,5 hp vid utgången av höstterminen 2017. Studierna bedrivs på halvfart med studieträffar på campus vid Södertörns högskola under två-tre dagar en gång per månad. Mellan studieträffarna sker kontakt och handledning via nätet. De flesta deltagare har anställning inom skolan som brobyggare, studiehandledare, resurs- eller modersmåls lärare. Ett par avhopp har skett under hösten 2016 på grund av att villkor och förutsättningar för studier och anställningar upplevts som

bristfälliga av deltagarna. Likaså är det något enstaka avbrott på grund av sjukskrivning.

Meänkieli

De åtta deltagarna i meänkieli som startade redan höstterminen 2014 avslutade sin utbildning vårterminen 2016 och erhöll då 4 x 7,5 hp, totalt 30 hp. Deltagarna har överlag varit nöjda eller mycket nöjda med utbildningen. Flertalet har arbetat som modersmåls lärare i grundskolan, en av deltagarna numera som universitetslärare i meänkieli. Några nya deltagare har inte tillkommit hösten 2016.

Kommuner och huvudmän

Deltagarna finns i 25 kommuner. De *samiska* deltagarna är verksamma i tio kommuner i norra Sverige, fem av dem arbetar i Sameskolan med Sameskolstyrelsen som huvudman. Deltagarna i *meänkieli* finns i Umeå och fyra kommuner i Norrbotten. De *romska* deltagarna är utspridda i 14 kommuner i hela landet, från Luleå i norr till Malmö i söder.

Statsbidrag

Huvudmän använder sig av beviljade medel för att:

- betala resor och logi i samband med studieträffar
- minska deltagarnas arbetstid så att de får mer tid för studier eller
- delvis ge ledigt för studier utan löneavdrag

Skolverket beviljade totalt 1 040 000 kronor i statsbidrag till huvudmän som haft deltagare i insatsen under läsåret 2015/2016 (Ku2015/01721/DISK). Skolverket fastställde storleken på bidraget utifrån antalet deltagare som deltog i insatsens utbildningar. Bidrag lämnades med 7 500 kronor per deltagare i samiska och meänkieli respektive 12 500 kronor för deltagare i romani chib. Den högre summan för romani chib beror på högre kostnader för genomförande av utbildningen, då man bland annat har fler campusförlagda studieträffar.

Tabell 1. Antal huvudmän, deltagare och statsbidrag HT 2015, VT 2016 och HT 2016.

	HT 2015	VT 2016	HT 2016
Antal huvudmän	25	24	19
Antal deltagare	49	53	39
Utbetalt	507 000 kr	532 500 kr	585 000 kr

Höstterminen 2015 beviljades totalt 25 huvudmän bidrag och vårterminen 2016 fick 24 huvudmän bidrag. Höstterminen 2016 har totalt 19 huvudmän beviljats bidrag för totalt 39 personer som har deltagit i utbildningsinsatser.

Tabell 2. Antal deltagare i respektive språk.

Antal deltagare	Samiska	Meänkieli	Romani chib	Totalt
HT 2015	15	6	28	49
VT 2016	20	6	27	53
HT 2016	11	0	28	39

Det är en minskning av antal deltagare i samiska höstterminen 2016 i jämförelse med tidigare terminer. Siffrorna skiljer sig något från antal deltagare under Redovisning på sid 2, vilket kan bero på att alla huvudmän inte söker bidrag för alla deltagare. Deltagarna i meänkieli avslutade också sin utbildning vårterminen 2016.

Tabell 3. Fördelning av medel till huvudmän, antal deltagare och språk HT 2016

HUVUDMAN	Samiska	Romani chib	Meänkieli	Bidrag
Arvidsjaur kommun	2	0	0	30 000
Göteborgs kommun	0	5	0	75 000
Hallsbergs kommun	0	1	0	15 000
Halmstads kommun	0	1	0	15 000
Helsingborgs kommun	0	2	0	30 000
Katrienholms kommun	0	1	0	15 000
Linköpings kommun	0	3	0	45 000
Luleå kommun	0	1	0	15 000
Malmö kommun	0	3	0	45 000
Malå kommun	3	0	0	45 000
Norrköpings kommun	0	2	0	30 000
Sameskolstyrelsen	4	0	0	60 000
Stockholms kommun	0	2	0	30 000
Storumans kommun	1	0	0	15 000
Strömsunds kommun	1	0	0	15 000
Trollhättans kommun	0	4	0	60 000
Vänersborgs kommun	0	1	0	15 000
Västerviks kommun	0	1	0	15 000
Örebro kommun	0	1	0	15 000
<i>Totalt</i>	<i>11</i>	<i>28</i>	<i>0</i>	<i>585 000</i>

Totalt 585 000 kronor betalades ut till huvudmän som haft deltagare i utbildningsinsatserna under hösten 2016 (Ku2016/02027/DISK). Skolverket fastställde storleken på bidraget med hänsyn till antal deltagare i utbildningar och tillgängliga medel. Bidrag höjdes därmed till 15 000 kronor per deltagare.

Information och intresseanmälningar

För att nå ut till berörda med samlad information om Skolverkets insatser kring nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk har Skolverket webbsidan Nationella minoriteter på www.skolverket.se/skolutveckling/larande/nationella-minoriteter med anvisningar till tryckt informationsmaterial och filmer. På webbsidan Utbildning i minoritetsspråk <http://www.skolverket.se/kompetens-och-fortbildning/larare/minoritetssprak> finns mer information om själva uppdragsutbildningen och ansökningsblankett för deltagande i utbildningssatsningen.

Skolverket har fått flera sena intresseanmälningar för deltagande i *romani chib*. Intresserade sätts i sådana fall på väntelista då utbildningsanordnaren för närvarande inte har möjlighet att ta in fler deltagare i den romska gruppen.

I *samiska* har det funnits större möjlighet att påbörja studier under tiden för uppdragsutbildningen då det finns ett utbud av olika fristående kurser i samiska hos utbildningsanordnaren. Vårterminen 2016 startade kurser i umesamiska inom uppdragsutbildningen för en grupp på sex deltagare. I övrigt har det dock varit få nya intresseanmälningar.

I *meänkieli* har det inte gjorts fler intresseanmälningar, trots upprepade kontakter och försök att nå ut med information till berörda för att få fler deltagare till utbildningen. Höstterminen 2016 startade därför inga kurser.

Uppföljning

Kontinuerlig uppföljning

Skolverket fortsätter att följa upp utbildningen för att ta del av erfarenheter och synpunkter och vid behov kunna göra förbättringar under utbildningens gång. Detta sker dels genom kontinuerliga avstämningar och träffar med berörda lärosäten och dels med besök och kontakter med utbildningsdeltagare cirka en gång per termin. Skolverket tar även del av kursutvärderingar. Vidare tas kontakter i de kommuner och hos de skolhuvudmän där deltagarna är verksamma. Skolverket avser att göra en närmare analys av utbildningssatsningens resultat och redovisa dessa i samband med slutrapporteringen våren 2018.

Gemensam utbildningsmodell

Skolverket ska enligt regeringsuppdraget utreda och föreslå hur satsningen att förstärka tillgången på lärare i de nationella minoritetsspråken i framtiden, och inom befintliga ramar, ska kunna inkorporeras i andra aktörers verksamhet. Den utbildningsmodell som Skolverket och berörda lärosäten ska utveckla tillsammans och i samverkan med huvudmännen, ska dokumenteras och redovisas i särskild ordning den 15 december 2017. På så sätt ska det möjliggöra för skolhuvudmän att på eget initiativ kunna öka tillgången till modersmålslärare i minoritetsspråken genom att använda sig av samma modell.

Erfarenheter av arbetet

De erfarenheter som görs från denna utbildningssatsning, med en utförligare beskrivning av genomförandet, kommer att redovisas närmare i slutrapporten den 30 mars 2018. Redogörelser i form av statusrapporter från höstterminen 2014, år 2015 och vårterminen 2016 bifogas som bilagor i denna redovisning

Ekonomiska villkor och förutsättningar för studier

Trots att det är övervägande positiva uttalanden om själva utbildningen, har flera av deltagarna påtalat svårigheten med att få rimliga studievillkor och ekonomiska förutsättningar för att delta. Situationen med en kombination av arbete och deltidsstudier ser fortfarande mycket olika ut mellan deltagare. Vissa deltagare arbetar heltid under studietiden och får inte någon kompensation av sin arbetsgivare. I de samiska och romska grupperna har deltagare haft svårt att hinna med studierna och ett par har gjort avhopp på grund av för dåliga förutsättningar. Ytterligare några deltagare är sjukskrivna, bland annat på grund av stress, och därför gjort studieavbrott.

Skolverkets samlade bild är att de ekonomiska villkoren och förutsättningarna som ges av arbetsgivare i flera fall, trots statsbidraget, fortfarande inverkar negativt på denna utbildningssatsning, både för nyrekrytering av personer och för möjligheten för deltagare att genomföra utbildningen.

Samverkan

Skolverket har sedan utbildningen startade höstterminen 2014 fortsatt att samverka och informera om utbildningssatsningen genom olika konferenser, möten och kontakter med samordnare och kontaktpersoner inom kommunerna, Länsstyrelsen i Stockholms län, berörda lärosäten och skolhuvudmän. Dessutom har Skolverket informerat vid samråd med representanter för nationella minoriteters riksorganisationer, senast under hösten 2016 vid skolmyndigheternas årliga samrådstillfällen.

Inom samverkan med berörda lärosäten deltar Skolverket även i den nätverksgrupp som bildats med de lärosäten som arbetar med utbildningsfrågor för de nationella minoriteterna; Södertörns högskola, Stockholms universitet, Umeå universitet och Lunds universitet.

Sammanfattningsvis

Kännedom om denna utbildningssatsning har spridits vartefter och förfrågningar om utbildningen har ökat. Skolverket tog från början emot många synpunkter och frågor om själva utbildningen. Inledningsvis fanns det en viss tveksamhet, bland annat om utbildningen skulle hålla tillräckligt hög kvalitet, men därefter har det överlag varit positiva reaktioner från både deltagare utifrån kursvärderingar och kommentarer från skolledare, huvudmän och nationella minoritetsorganisationer. Det stora intresset för utbildningssatsningen, och att det är så många som påbörjat

och fortsätter utbildningen som exempelvis i romani chib, visar att resultatet av satsningen hittills har varit över förväntan.

Skolverket får även många förfrågningar om en utvidgning och förlängning av satsningen, framför allt i romani chib, men även om när en motsvarande utbildning för modersmållärare i finska ska erbjudas. All tillgänglig statistik visar på ett skriande behov av lärare med kompetens inom de nationella minoritetsspråken, se bilaga Skolverkets statistik. Skolverket ser därför att det behövs fortsatta utbildningsinsatser så att alla elever ska kunna få undervisning i sitt nationella minoritetsspråk.

På Skolverkets vägnar

Kjell Hedwall
Avdelningschef

Lena Ålander
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har enhetschef Niclas Westin deltagit.

Bilagor:

Redovisning av regeringsuppdrag 2014-11-05 (dnr 2013:678)

Redovisning av regeringsuppdrag 2015-05-29 (dnr 2014:914)

Redovisning av regeringsuppdrag 2016-05-30 (dnr 2015:764)

Skolverkets statistik 2013-2016: Modersmållärare i minoritetsspråk